

vastakkainasettelu tekee poliittisesta hallinnosta tehotonta yritysten päätöksentekoon verrattuna. Tehottomuutta voi perustella päätösten moninkertaisella varmistamisella. Mitään tuiki typerää ei pääse tapahtumaan, kun kaikki valvovat mustasukkaisesti toisiaan, mutta siihen seulaan jäävät myös uutta luovat ideat.”

Soininvaaran mukaan erityisesti eduskunnan – mutta yhtä lailla muiden demokraattisten elinten – toimintatavat olisi syytä saattaa tälle vuosituhanalle. Eduskunnan pelisääntöjä pitäisi hänen mukaansa muuttaa niin, että parhaalle argumentille annettaisiin nykyistä paremmat mahdollisuudet voittaa.

Kansalaisena toivon, että Soininvaaran kokemukseen perustuvat näkemykset tulisivat laajemman ja uudistavan keskustelun kohteeksi. Näissä oloissa meillä ei ole varaa korkean tason ajan, energian ja rahan tuhlaukseen.

Rikoskomisarion dilemma

MATTI VIRTANEN

Yhdessä Kari Hotakaisen uutuu-
den avainkohdassa pelkistetään,
että meillä kaikilla on tai on ol-
lut impulsiivisen väkivaltaisia,
jopa murhanhimoisia ajatuksia.
98 prosentissa ne jäävät pelkiksi
ajatuksiksi, yksi prosentti johtaa
yritykseen ja se viimeinen pro-
sentti toteutukseen.

Romaanin pintakuvio on pro-
sessikuvaus: kuinka ahdistava
elämäntilanne tuottaa tavallil-
le ihmisille ensin epätavallisia
ajatuksia, jotka tässä tapauksessa
johtavat veriteon suunnitteluun
ja lopulta sen yritykseen – mutta
tavalla ja seurauksilla, jotka eivät
olleet suunnitelman mukaisia.

Kirjassa on kolme päähenki-
löö, jotka harrastuksenaan lau-
lavat kuorossa. Yksi heistä on
Suntio, jolla on synkkä vaina-
jien vaatetukseen liittyvä salai-
suus, jonka painetta hän ei tah-
do kestää. Ensin hän paljastaa
salaisuutensa Rikosylikomisari-
olle, koko tarinan kertojalle, ja
sitten toiselle luotettavaksi kat-
somalleen henkilölle eli Partu-
rikampaajalle, joka puolestaan
on nääntymässä 16 vuotta kes-
täneen omaishoitajuutensa alle.

Kaiken taustoituksen jälkeen ta-
rinan huipennus tuntuu olevan
siinä, miten veriteko lopulta ta-
pahtuu ja mitä siitä seuraa. Ja ta-
rinan opetus: kenestä tahansa on
mihin tahansa, kunhan pinnaa
venytetään riittävästi.

Kun olin lukenut kirjan pikai-
sesti yhden kerran, Helsingin Sa-
nomien kriitikon Juhani Karilan
nopea arvio (20.8.2015) tuntui
osuvulta. Ensin Karila pelkisti
kauniisti Hotakaisen ”metodin”:
”Kirjailija käärii kaikki tyyp-
pinsä, niin viattomat kuin ikä-
viä suunnittelevat, tavaramerk-
kimäiseen kuulaaseen lausee-
seensa. Se huokuu sellaista ym-
märrystä pienen ihmisten koet-
telemuksia kohtaan, etten aina-
kaan minä osaa suuttua tarinan
pahimmillekaan roistoille.” Ka-
rilan yleisarvio on kuitenkin tä-
mä: ”Kaikista onnistuneista ele-
menteistä huolimatta *Henkireikä*
ei kasva kokoaan suuremmaksi.
(...) teoksesta tuntuu puuttu-
van jokin olennainen kytkin, jo-
ka laukaisisi sen seuraavalle, pu-
huttelevalle tasolle.”

Samana päivänä kuin Karilan
arvio ilmestyi Helsingin Sano-

Kari Hotakainen
Henkireikä
Siltala, 2015

mat teki nettihaastattelun Hota-
kaisesta. Mieleeni jäi soimaan tä-
mä Hotakaisen lausuma: ”Hen-
kireikä on kirjoitettu kiihkeässä
mielentilassa.”

Mikä tämän selittää? Kirjan
toinen lukeminen paljasti, et-
tä pintatarinassa on itse asiassa
kaksi tasoa, joista toista arviot ei-
vät pahemmin ole noteeranneet.
Henkireiän ilmiselvä päähenki-
lö on Rikosylikomisario, jonka
monologia koko kirja on. Kom-
isario kertoo tarinansa jollekin
tuntemattomalle, jonka ehdotto-
maan vaitioloon hän täysin luot-
taa (kirjan lopussa paljastuu, että
vaitio on tosiaan taattu). Ensin
hän taustoittaa henkilöt, etenee
sitten rikoksen suunnitteluun ja
kirjan kolmannessa osassa sen
eriskummalliseen toteutukseen.

Miksi komisario haluaa kertoa
jollekin kaiken? Koska hän potee
ilmiselvää syyllisyyttä. Hän saa
etukäteen tiedon tulevasta, häntä
pyydetään paikalle estämään se.

Hän ei mene, koska ei usko Sution hämäriin puheisiin, vaikka kaiken ammatillisen kokemuksensa perusteella hänen pitäisi ymmärtää, että nyt saattaa olla tosi kyseessä.

Tarinan perustason valossa komisarion varmasti tuleekin potea jonkinlaista syyllisyyttä. Miksei hän mennyt varmistamaan, ettei mitään tapahdu, vaikka aika ja paikka oli hänelle – vaikkakin vauhkoontuneena – kerrottu. Ilmoitettuna päivänä komisario vajoaa kauppakeskuksissa hortoilevaan paniikkiin, joka ei tunnu olevan missään suhteessa Sution puheisiin.

Ehkä komisarion kokemus syyllisyys ei kohdistukaan tähän nimenomaiseen tapaukseen, vaan hänen ammatilliseen rooliinsa. Rikoskomisario tulee työssään paikalle aina vasta silloin, kun kaikki – eli se tavallisen ihmisen odottamaton ja epätavallinen teko – on jo ohii. Ainoa, mitä rikostutkija voi tehdä, on yrittää ymmärtää henkilöiden taustat, motiivit ja tekojen luonteet, ja niiden avulla ratkaista tapahtumien kulku ja syyllinen. Ja tähän tarvitaan erityistaitoa.

Komisario kertoo, että jo lap-

sena hän alkoi samaistua ja suhautua toisten ihmisten elämiin. Lapsena ei vielä tajunnut, mitä hyötyä tästä kyvystä myöhemmin olisi: ”Missä ammatissa pitää aistia toinen ihminen, hänen tarpeensa, toiveensa ja tarkoitusperänsä? Palveluammattissa. Sellaisia ammatteja on valtavasti, jos palvelu-termin käsittää laajasti.”

Rikoskomisario ei ole sosiaalityöntekijä, vaan jo tapahtuneen ongelman ratkaisija – oikeudenmukaisuuden palvelija.

Samalla tavalla kirjailija on siivustakatsoja, henkilöidensä taustojen, motiivien ja tekojen eläytyvä kuvaaja – suhteellisuuden tajun ja ymmärryksen levittäjä ja palvelija. Romaanissa kirjailija luo fiktiivisen maailman, mutta kirjailija ei voi mennä (tässä tapauksessa Hotakainen luomansa komisarion hahmossa) kesken kaiken sekaantumaan tapahtumien kulkuun. Kirjailija joutuu kuvaamaan maailmaa ja sen pahuutta, mutta myös sen hyvyttä, mahdollisimman uskottavasti – eli niin kuin se ”tuolla ulkona” todella tapahtuu eikä niin kuin kirjailija haluaisi sen tapahtuvan.

Joten luulen, että Kari Ho-

takainen kuvaa Rikosylikomisarion hahmon avulla kaikkien kirjailijoiden, (rikos)tutkijoiden, taiteilijoiden – ja tietyllä tapaa meidän kaikkien ihmisten – syyllisyyttä synnyttävää voimaa ja voimattomuuden ambivalenssia. Voimme ymmärtää, tajuta ja ehkä auttaa jälkikäteen, mutta emme vaikuttaa jo tapahtuneeseen emmekä kovin paljon kaiken vasta suunnitteilla olevan estämiseen. Ehkä tämä dilemman tuore pelkistyminen on saanut Hotakaisen ”kiihkeään mielen-tilaan”.

Helsingin Sanomien arviossaan Juhani Karila sanoo, että Hotakaisen tekstiin on jäänyt myös huonoja sanaleikkejä. Minä bongasin kyllä enemmän oivallisia: ”Olin tottunut asiakkaiteni kanssa siihen, että ensin puhuttiin niistä, vasta sitten näitä.” ”On lohdullista, että meitä on nuotin vieressä kaksi.” ”Heikko tulee vahvaksi, kun voimia ei enää ole. Varokaa heikkoja. Niitä, jotka ovat saaneet tarpeekseen.” ””Kuulkaa korkeimme kuiskintaa”. Tunnet laulun. Olen usein miettinyt tuota lausetta. Mitä siinä käsketään kuunnella? Alitajuntaa! Pimeää ydintä!”

Parempaa hallintoa halvemmalla?

TURO VIRTANEN

Maineikas Oxfordin yliopiston jo eläköitynyt professori Christopher Hood on kirjoittanut tutkijakollegansa kanssa kirjan Iso-Britannian hallinnonuudistuksista. Tarve pitkän aikavälin arvioinnille on ilmeinen, sillä tekijöiden mukaan mitään koko-

naistutkimusta vuosien 1980-2010 uudistusten vaikutuksista ei ole tehty. Tämä on sikäli outoa, että britit ovat olleet Euroopan mitassa suorastaan esikuvalisina pidettyjä innovaattoreita julkisen hallinnon uudistamisessa uuden julkisen johtamisen

Christopher Hood & Ruth Dixon
A Government That Worked
Better and Cost Less?
Evaluating Three Decades of
Reform and Change in UK
Central Government
Oxford University Press, 2015